

УДК 378.14

Василь Білошицький

Національний університет оборони України, м. Київ

<https://orcid.org/0000-0001-6083-2579>

DOI: 10.33099/2617-1775/2023-01/18-27

КРИТЕРІЙ І ПОКАЗНИКИ ДІАГНОСТУВАННЯ ЛІДЕРСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ – ФАХІВЦІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ В ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ

Анотація. Стаття присвячена проблемі розроблення критеріїв і показників діагностування сформованості лідерської компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичної культури і спорту (далі – МОФФКіС) у процесі професійно-педагогічної підготовки. На основі узагальнення наукових джерел із урахуванням специфіки фахової діяльності МОФФКіС в Збройних силах (далі – ЗС) України визначено та обґрунтовано зміст понять «критерій» і «показник».

З'ясовано критерії оцінювання сформованості їх лідерської компетентності – ціннісно-мотиваційний, когнітивний, поведінково-діяльнісний, індивідуально-психічний і суб'єктний, що мають відповідні показники. Вибір критеріїв і показників здійснено з необхідністю діагностування сформованості конкретного компонента лідерської компетентності МОФФКіС, а також з урахуванням специфіки виконання ними військово-професійної діяльності, як начальника фізичної підготовки і спорту військової частини, та в відповідності до сучасних вимог до постаті військового професіонала ЗС України як командира та лідера в військово-професійному середовищі.

Доведено, що розроблені критерії та показники діагностування сформованості лідерської компетентності МОФФКіС дають можливість достатньо повно її з'ясувати у процесі професійно-педагогічної підготовки. Охарактеризовано чотири рівні її сформованості – низький, достатній, середній і високий.

Ключові слова: діагностування; критерії; сформованість; лідерська компетентність; майбутні офіцери; показники.

Постановка проблеми. Війна принесла велику кількість випробувань у наше життя. Втім наш вибір – вистояти, перемогти й відродитися справжньою сучасною країною. А для цього нам потрібні молоді офіцери-лідери, які здатні вести за собою особовий склад, приймати відповідальні рішення в нестандартних критичних ситуаціях бойової діяльності, що впливають на життя та здоров'я військовослужбовців, ефективно діяти в умовах сучасних викликів і загроз, спонукати підлеглих до втілення планів, здійснення героїчних вчинків, підтримувати їх психічну стійкість і бойову готовність. З урахуванням сказаного можемо зробити висновок, що всі випусники вищих військових навчальних закладів (далі – ВВНЗ) мають отримати не тільки фундаментальну професійну освіту та сформовану військово-професійну компетентність, але й мати сформовану лідерську компетентність як справжнього сучасного військового керівника.

Все це актуалізує потребу в необхідності обґрунтування критеріїв і показників діагностування сформованості лідерської компетентності МОФФКіС в процесі їх професійно-педагогічної підготовки в ВВНЗ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Нині у науковців існують різні погляди щодо визначення критеріїв і показників оцінювання сформованості компетентності будь-якого фахівця. Так, Г.Грибан виділяє мотиваційний, когнітивний і діяльнісний критерії оцінювання готовності майбутніх спеціалістів до впровадження засобів фізичної культури. Мотиваційний критерій діагностування готовності майбутніх фахівців до фізкультурно-оздоровчої діяльності розуміється ним як система усвідомлених та особисто набутих потреб і мотивів до здорового способу життя, вдосконалення життєдіяльності на засадах самореалізації особистості у сфері фізичної культури і спорту; когнітивний – характеризується як система опанування теоретичних і методичних знань із фізичного виховання, практики організації і проведення спортивно-масових заходів; діяльнісний – комплекс особистісно набутих способів дій із формування індивідуального набору необхідних рухових умінь і навичок, навчання кожного застосовувати отримані знання і навички під час професійної діяльності [6, с. 360-362].

Дослідник Н.Вербин з урахуванням результатів аналізу наукових досліджень і теоретичних уявлень про змістовні характеристики і специфічні особливості процесу розвитку професійної витривалості майбутніх магістрів військового управління на етапі оперативно-тактичного рівня підготовки, виокремлює такі критерії: ціннісно-мотиваційний, емоційно-вольовий, інтелектуальний, діялісно-поведінковий і суб'єктний. Відповідно, автором виділяються три рівні розвиненості професійної витривалості майбутніх фахівців – високий, середній, низький [4, с.77].

Науковець С.Костів у процесі обґрунтування сутності та змісту розвиненості психофізичної витривалості військових фахівців виділяє такі критерії її оцінювання: ціннісно-мотиваційний, когнітивно-операційний, емоційно-вольовий, професійно-діялісний і суб'єктний [8, с. 264].

Цілком погоджуємося з думкою В. Ягупова, який обґрунтував провідний методологічний підхід до визначення компетентності будь-якого фахівця – суб'єктно-діялісний, відповідно до якого він виокремлює ціннісно-мотиваційний, інтелектуальний (когнітивний), діялісний (фаховий), індивідуально-психічний (професійно важливі якості) і суб'єктний компоненти, які взаємодоповнюють один одного та взаємодіють [14, с. 3–8]. Він, відповідно до цих компонентів пропонує критерії їх оцінювання: «...критерії діагностування сформованості, розвиненості та вдосконаленості військово-професійної компетентності військових фахівців: ціннісно-мотиваційний; когнітивний; операційно-діялісний; технологічний; емоційно-вольовий; індивідуально-психічний (професійно важливі якості); суб'єктний. Це мінімальна кількість критеріїв, які, в залежності від спеціальності і спеціалізації конкретного військового фахівця, можуть уточнюватися, доповнюватися і змінюватися» [15, с. 59].

Метою статті є обґрунтування критеріїв і показників діагностування сформованості лідерської компетентності МОФФКіС у процесі їх професійно-педагогічної підготовки.

Виклад основного дослідницького матеріалу. В часи війни ЗС України вкрай особливо потребують молодих офіцерів – справжніх командирів – лідерів, які усвідомлюють, що їх власне майбутнє, майбутнє їхніх підлеглих і всього народу України залежить від кожного з них, від їх власних зусиль, від постійної та наполегливої праці, від їх рішучості, професійної витривалості та домінантності (лідерства), лідерської поведінки та діяльності.

У цьому контексті очевидним є той факт, що випусники ВВНЗ мають отримати сформовану лідерську компетентність як військового керівника, а для якісного діагностування її сформованості в МОФФКіС у процесі професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ необхідно розробити відповідні критерії та показники діагностування її сформованості як професійно-важливого психічного утворення.

Проведений нами аналіз засвідчив, що у науковій літературі простежується досить неоднозначний підхід до визначення сутності понять «критерій», «показник». Як зазначається в «Енциклопедії освіти», під критеріями і показниками якості навчальної діяльності розуміють сукупність ознак, на основі яких складається оцінка умов, процесу й результату навчальної діяльності, що відповідає поставленій меті [7, с. 434].

У «Педагогічному словнику професійної освіти» поняття «критерій» визначається як засіб міркування, ознака, на основі якої проводиться визначення або класифікація чого-небудь, мірило оцінки [11, с.154]. «Для кожної науки досить важливим є питання про критерії, якими можна керуватися при оцінці педагогічних процесів і явищ. Тільки при наявності таких критеріїв можна зробити висновок про бажані, найкращі результати педагогічного процесу» [10, с. 24]. У педагогіці під критеріями розуміють ознаки, за якими можна оцінювати й порівнювати педагогічні явища, процеси тощо. І. Бойчук вважає, що критерій – це міра для порівняння якісних і кількісних показників навчального процесу з точки зору одержуваних результатів [2 с. 97]. Науковці О. Спірін і Т. Вакалюк характеризують поняття «критерій» як якість, ознаку та властивість [12, с. 279]. Академіки В. Кремень і В. Биков визначають критерії, як «систему цільових функцій, що відображають цільові і змістово-технологічні вимоги» [9, с. 8].

Ми будемо орієнтуватися на наступні визначення: «Критерій оцінювання у військово-педагогічному дослідженні – це конкретний параметр, за допомогою якого оцінюють предмет військово-педагогічного дослідження та його складові, тобто це головні параметри діагностування його результативності, з'ясування статистичної достовірності отриманих експериментальних результатів» (В. Ягупов) [15, с. 263]. Таким чином, «...в загальному розумінні критерій – це важлива й визначальна ознака професійної компетентності офіцерів..., що характеризує основні її якісні аспекти та прояви й водночас і сутність, оскільки він у найбільш загальному вигляді формує її «контур» і прояви. Вважаємо, що критерії дають змогу визначати як зміст професійної компетентності офіцерів та актуальний стан її розвиненості на різних етапах вимірювання, так і з'ясувати її динаміку в конкретного офіцера та

групи офіцерів протягом певного часу службової діяльності. У зв'язку з цим виокремлені критерії мають бути об'єктивними і включати суттєві ознаки їх професійної компетентності, а також відобразити динаміку її розвиненості протягом обіймання посади...» [16, с. 165].

Бойко О. В. слушно наголошує, що науково обгрунтований вибір критерію значною мірою зумовлює правильний вибір системи показників і, навпаки, якість показника залежить від того, наскільки він повно й об'єктивно характеризує прийнятий критерій [1, с. 145].

Певний стан чи рівень розвиненості досліджуваного об'єкта, який вимірюється за виділеним критерієм, з'ясовуються за допомогою показників. На думку В. Тернопільської й О. Дерев'янка, показник – це кількісні або якісні характеристики сформованості якості, властивості, ознаки об'єкта, що вивчається, ступінь сформованості того або того критерію [13, с. 265]. Автори допускають методологічну помилку, оскільки за допомогою певного критерію та його показників вимірюється не критерій, а предмет діагностування, наприклад, у нашому випадку – лідерська компетентність. С. Вітвицька слушно стверджує, що критерії та показники є взаємозумовленими змістовими категоріями, що застосовуються для оцінювання професійного становлення особистості [5 с. 180].

Цікавою для нашого дослідження є думка О. Тракалюка та В. Ягупова щодо діагностування сформованості та розвиненості професійної компетентності офіцерів: «Виокремленні критерії та показники мають охоплювати всі аспекти її прояву – ціннісно-мотиваційний, когнітивний, управлінський, менеджерський, організаційний, індивідуально-психічний і суб'єктний, урахування яких є найбільш доцільним для отримання повного уявлення про рівень її розвиненості та в подальшому спланувати заходи по її цілеспрямованому розвитку та вдосконаленню. З'ясовано, що виокремлені критерії мають бути обов'язково доповненні іншими критеріями в залежності від конкретної посади та функціональних обов'язків, які виконує конкретний офіцер... в ЗС України» [16, с. 172].

Зазначимо, що критерії вимірюють компоненти досліджуваного явища, процесу, прояви предмета дослідження та мають кілька показників. У процесі теоретичного дослідження нами виокремлено п'ять компонентів лідерської компетентності МОФФКіС – ціннісно-мотиваційний, когнітивний, поведінково-діяльнісний, індивідуально-психічний і суб'єктний. Відповідно, для діагностування їх сформованості виділяємо аксіологічно-мотиваційний, інтелектуальний, праксеологічний, психологічний і рефлексивний критерії (табл. 1).

Наступним етапом дослідження є визначення рівнів сформованості лідерської компетентності МОФФКіС. Поняття «рівень» визначається як ступінь якості, величина, досягнута у чому-небудь; ступінь чистоти освіти, підготовленості, культури [3 с. 1032]. У нашому дослідженні рівні сформованості лідерської компетентності МОФФКіС дають змогу трансформувати якісні результати у кількісні та дозволяють досить об'єктивно

оцінювати ступінь її сформованості як психолого-педагогічного явища за кожним компонентом із наступним узагальненням середньостатистичних величин для визначення сформованості конкретного компонента лідерської компетентності.

Таблиця 1

Критерії та показники діагностування сформованості лідерської компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичної культури і спорту в процесі професійно – педагогічної підготовки

Компоненти	Критерії	Показники
1	2	3
Ціннісно-мотиваційний	Аксіологічно-мотиваційний	- лідерські цінності; - лідерські мотиви.
Когнітивний	Інтелектуальний	- теоретичні знання МОФФКіС щодо своєї лідерської поведінки та діяльності як офіцера; - військово-професійні та фахові знання, які містять лідерський аспект та лідерський стиль управлінської діяльності; - знання про лідерство та лідерську поведінку як майбутнього начальника фізичної підготовки і спорту військової частини.
Поведінково-діяльнісний	Праксеологічний	- практичні лідерські навички, уміння та здатності МОФФКіС щодо своєї лідерської поведінки та діяльності як офіцера; - військово-професійні та фахові уміння та здатності, які містять лідерський аспект та лідерський стиль управлінської діяльності; - практичні лідерські навички, уміння та здатності, необхідні для лідерської поведінки як начальника фізичної підготовки і спорту військової частини.
Індивідуально-психічний	Психологічний	- домінантність (лідерство); - професійна витривалість; - сила волі; - стресостійкість.
Суб'єктний	Рефлексивний	- усвідомлення і сприйняття самого себе як суб'єкта – лідера (лідерська суб'єктність); - відповідальність; - рефлексивність.

Проведений аналіз психолого-педагогічної, методичної та наукової літератури дозволив нам виділити *чотири рівні сформованості лідерської компетентності* МОФФКіС – низький, достатній, середній і високий.

Низький рівень співвідноситься з недостатнім рівнем сформованості основних складників лідерської компетентності МОФФКіС; з низьким рівнем вмотивованості до професійної діяльності, як начальника фізичної підготовки і спорту; з схильністю до перекладання відповідальності за невдачі на зовнішні чинники; з неусвідомленням цінностей військової служби, відсутністю власної ідентифікації себе як офіцера; з низькими військово-професійними та фаховими знаннями, уміннями та здатностями, які містять лідерський аспект та

лідерський стиль управлінської діяльності, все виконується виключно за встановленим шаблоном; з низькою силою волі, з слабкою стресостійкістю та нездатністю до лідерської діяльності в нетипових і нестандартних ситуаціях.

Достатній рівень визначається достатньою сформованістю лідерської компетентності МОФФКіС і вказує на достатню обізнаність стосовно лідерської поведінки та діяльності як офіцера. МОФФКіС мають достатні знання та практичні лідерські навички, уміння та здатності, необхідні для лідерської поведінки як начальника фізичної підготовки і спорту військової частини, але потребують систематичного контролю з боку керівництва.

Середній рівень характеризується в загальному доволі сформованими складниками лідерської компетентності МОФФКіС, але він вказує на необхідність їх часткового покращення. Вони з середнім рівнем сформованості лідерської компетентності мають загалом стійкі, систематизовані знання, практичні лідерські навички, уміння та здатності, необхідні для лідерської поведінки як начальника фізичної підготовки і спорту військової частини. Вони визначаються самостійністю при виборі доцільних дій у лідерській діяльності, що потребують незначного за обсягом корегування під керівництвом наставників, мають досить широкий діапазон дій і стабільність їх демонстрації.

Високий рівень визначається в цілому збалансованим сформуванням всіх компонентів лідерської компетентності МОФФКіС і високим рівнем вмотивованості до лідерської поведінки та діяльності як офіцера; високим рівнем військово-професійних і фахових знань, які містять лідерський аспект й лідерський стиль управлінської діяльності. Спостерігається їх цілковита обізнаність у теоретичних знаннях і практичних лідерських навичках, уміннях та здатностях, необхідних для лідерської поведінки як начальника фізичної підготовки і спорту військової частини. Вони з високим рівнем її сформованості є взірцем для інших в лідерській діяльності, все виконують з високою силою волі, з сильною стресостійкістю, не за встановленими шаблонами, здатні до лідерської діяльності в нетипових і нестандартних ситуаціях.

Таким чином, для з'ясування відповідного ступеня сформованості лідерської компетентності МОФФКіС згідно з визначеними нами критеріями необхідно провести відповідне діагностування, тобто провести оцінювання кожного лідерського явища відповідно до заданої бальної шкали, а також їх відсоткового співвідношення. Це можна здійснювати шляхом проведення анкетування, опитування, тестування, спостереження, експертного опитування, виконання квазіпрофесійних завдань. Після проведення даних досліджень виводиться середній результат щодо кожного лідерського прояву згідно зі таблицею 2 по кожному досліджуваному та можливо з'ясовувати, що лідерська компетентність МОФФКіС недостатньо сформована (низький рівень), якщо відповідний рівень оцінювання складає до 25%, достатньо сформована (достатній) – 26-50%, середньо сформована (середній) – 51-75%, високо сформована (високий) – 76-100%.

Таблиця 2

Рівні та шкала оцінювання сформованості лідерської компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичної культури і спорту в процесі професійно – педагогічної підготовки

Критерії	Рівні	Інструментарій оцінювання	Бали	Відсотки
1	2	3	4	5
Аксіологічно-мотиваційний	низький	анкетування, тестування.	0-25	0-25%
	достатній		26-50	26-50%
	середній		51-75	51-75%
	високий		76-100	76-100%
Інтелектуальний	низький	анкетування, тестування, вирішення квазіпрофесійних завдань.	0-25	0-25%
	достатній		26-50	26-50%
	середній		51-75	51-75%
	високий		76-100	76-100%
Праксеологічний	низький	анкетування, тестування, опитування, вирішення квазіпрофесійних завдань.	0-25	0-25%
	достатній		26-50	26-50%
	середній		51-75	51-75%
	високий		76-100	76-100%
Психологічний	низький	анкетування, тестування, спостереження, психологічна діагностика.	0-25	0-25%
	достатній		26-50	26-50%
	середній		51-75	51-75%
	високий		76-100	76-100%
Рефлексивний	низький	анкетування, тестування.	0-25	0-25%
	достатній		26-50	26-50%
	середній		51-75	51-75%
	високий		76-100	76-100%

Висновки. На основі узагальнення наукових джерел із урахуванням специфіки фахової діяльності МОФФКіС у ЗС України визначено та обґрунтовано зміст понять «критерії» і «показники».

З'ясовано критерії оцінювання сформованості їх лідерської компетентності, яка містить ціннісно-мотиваційний, когнітивний, поведінково-діяльнісний, індивідуально-психічний і суб'єктний, які містять відповідні показники. Вибір критеріїв і показників здійснено з урахуванням діагностування сформованості конкретного компонента лідерської компетентності МОФФКіС, а також з урахуванням специфіки їх військово-професійної діяльності, як начальника фізичної підготовки і спорту військової частини, та відповідно до сучасних вимог до постаті військового професіонала ЗС України як командира та лідера в військово-професійному середовищі.

Доведено, що розроблені критерії та показники діагностування сформованості лідерської компетентності МОФФКіС дають можливість достатньо повно її з'ясувати у процесі професійно-педагогічної підготовки.

Охарактеризовано чотири рівні її сформованості – низький, достатній, середній і високий.

Перспективи подальших наукових досліджень. Визначення сучасного стану сформованості лідерської компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичної культури і спорту в процесі професійно-педагогічної підготовки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бойко О. В. Формування готовності до управлінської діяльності у майбутніх магістрів військово-соціального управління: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2005. 217 с.
2. Бойчук І. Д. Педагогічні умови професійної підготовки майбутніх фармацевтів у коледжі: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Житомир, 2010. 97 с.
3. Бусел В. Т. *Великий тлумачний словник сучасної української мови: Близько 170 000 слів* / ред. В. Т. Бусел. Київ, 2004. 1440 с.
4. Вербин Н. Б. Критерії та показники оцінювання рівнів розвиненості професійної витривалості майбутніх магістрів військового управління. *Науковий вісник СНУ імені Лесі Українки. Серія: Педагогічні науки*. Луцьк, 2017. №1. С.76-80.
5. Вітвицька С. С. Теоретичні і методологічні засади педагогічної підготовки магістрантів в умовах ступеневої освіти: монографія. Житомир: Полісся, 2015. 180 с.
6. Грибан Г. П. Фізичне виховання студентів аграрних вищих навчальних закладів: монографія. Житомир: Вид-во Рута, 2012. 514 с.
7. Енциклопедія освіти / за заг. ред. академіка НАН і АПН України, Президента АПН України В. Г. Кремень. Київ, 2008. 1037 с.
8. Костів С. Ф. Сутність і зміст психофізичної витривалості професіоналів військового управління у сфері оборони оперативного-тактичного рівня. *Збірник наукових праць. Інститут модернізації змісту освіти МОН України*. Вінниця, 2018. № 88 (ч. 1). С. 261–268.
9. Кремень В. Г., Биков В. Ю. Інноваційні завдання сучасного етапу інформатизації освіти. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2014. № 37. С. 3–15. URL: <https://vspu.edu.ua/science/art/a153.pdf>. (дата звернення: 17.04.2023).
10. Овчарук О. В. Розвиток компетентнісного підходу: стратегічні орієнтири міжнародної спільноти. *Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи* / за заг. ред. О. В. Овчарук. Київ: КІС, 2004. 112 с.
11. Професійна освіта: словник : навч. посіб. / АПН України, Ін-т педагогіки і психології проф.освіти : уклад. С. О. Гончаренко та ін.; за ред. Н. Г. Ничкало. Київ : Вища школа, 2000. 380 с.
12. Спірін О. М., Вакалюк Т. А. Критерії добору відкритих web-орієнтованих технологій навчання основ програмування майбутніх учителів інформатики. *Інформаційні технології і засоби навчання*. Київ, 2017. № 60 (4), С. 275–287. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ITZN_2017_60_4_24 (дата звернення: 19.04.2023).
13. Тернопільська В. І., Дерев'янка О. В. Визначення критеріїв сформованості професійної компетентності майбутніх гірничих інженерів. *Наук. часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. Київ, 2010. Вип. 31. С. 264–267.
14. Ягупов В. В. Компетентнісний підхід до професійної підготовки майбутніх фахівців у системі професійно-технічної освіти. *Креативна педагогіка*. Вінниця, 2011. №4. С. 28–34.
15. Ягупов В. В. Теорія і методологія військово-педагогічних досліджень: підручник. Київ: НУОУ імені Івана Черняхівського, 2019. 444 с.
16. Ягупов В. В., Тракалюк О. Л. Критерії та показники діагностування професійної підготовленості офіцерів оперативного-тактичної ланки управління. *Вісник Національного університету оборони України*. Київ, 2021. №6 (64). С. 164–175.

REFERENCES

1. Boiko O. V. Formuvannia hotovnosti do upravlinskoï diialnosti u maibutnikh mahistriv viiskovo-sotsialnoho upravlinnia [Formation of readiness for managerial activity in future masters of military and social management].: avtoref. dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.04. Kyiv, 2005. 217 s. [in Ukrainian]
2. Boichuk I. D. Pedagogichni umovy profesiinoï pidhotovky maibutnikh farmatsevtiv u koledzhi [Pedagogical conditions of professional training of future pharmacists in college]: avtoref. dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.04. Zhytomyr, 2010. 97 s. [in Ukrainian]
3. Busel V. T. Velykyi tлумachnyi slovnyk suchasnoï ukrainskoï movy [Large explanatory dictionary of the modern Ukrainian language]: Blyzko 170 000 sliv / red. V. T. Busel. Kyiv, 2004. 1440 s. [in Ukrainian]
4. Verbyn N. B. Kryterii ta pokaznyky otsiniuvannia rivniv rozvynenosti profesiinoï vytryvalosti maibutnikh mahistriv viiskovoho upravlinnia [Criteria and indicators for evaluating the levels of professional development of future employees of the military administration]. Naukovyi visnyk SNU imeni Lesi Ukrainky. Serii: Pedagogichni nauky. Luts'k, 2017. №1. S.76-80. [in Ukrainian]
5. Vitvytska S. S. Teoretychni i metodolohichni zasady pedagogichnoi pidhotovky mahistrantiv v umovakh stupenevoi osvity [Theoretical and methodological tasks of pedagogical training of master's students in the conditions of graduate education]: monohrafiia. Zhytomyr: Polissia, 2015. 180 s. [in Ukrainian]
6. Hryban H. P. Fizychno vykhovannia studentiv ahrarykh vyshchych navchalnykh zakladiv [Physical education of students of agricultural higher educational institutions]: monohrafiia. Zhytomyr: Vyd-vo Ruta, 2012. 514 s. [in Ukrainian]
7. Entsyklopediia osvity [Encyclopedia of education] / za zah. red. akademika NAN i APN Ukrainy, Prezydenta APN Ukrainy V. H. Kremen. Kyiv, 2008. 1037 s. [in Ukrainian]
8. Kostiv S. F. Sutnist i zmist psykho-fizychnoi vytryvalosti profesionaliv viiskovoho upravlinnia u sferi oborony operativno-taktychnoho rivnia [The essence and content of psychophysical endurance of military management professionals in the sphere of defense at the operational-tactical level]. Zbirnyk naukovykh prats. Instytut modernizatsii zmistu osvity MON Ukrainy. Vinnytsia, 2018. № 88 (ch. 1). S. 261–268. [in Ukrainian]
9. Kremen V. H., Bykov V. Yu. Innovatsiini zavdannia suchasnoho etapu informatyzatsii osvity. Suchasni informatsiini tekhnologii ta innovatsiini metodyky navchannia u pidhotovtsi fakhivtsiv [Innovative tasks of the modern stage of informatization of education]: metodolohiia, teoriia, dosvid, problemy. 2014. № 37. S. 3–15. URL: <https://vspu.edu.ua/science/art/a153.pdf>. (data zvernennia: 17.04.2023). [in Ukrainian]
10. Ovcharuk O. V. Rozvytok kompetentnisnoho pidkhodu: stratehichni orientyry mizhnarodnoi spilnoty [Development of the competence approach: strategic orientations of the international community]. Kompetentnisnyi pidkhid u suchasniï osviti: svitovyï dosvid ta ukrainski perspektyvy/ za zah. red. O. V. Ovcharuk. Kyiv: KIS, 2004. 112 s. [in Ukrainian]
11. Profesiina osvita [Vocational education]: slovnyk : navch. posib. / APN Ukrainy, In-t pedagogiky i psykholohii prof.osvity : uklad. S. O. Honcharenko ta in.; za red. N. H. Nychkalo. Kyiv : Vyshcha shkola, 2000. 380 s. [in Ukrainian]
12. Spirin O. M., Vakaliuk T. A. Kryterii doboru vidkrytykh web-opiientovanykh tekhnologii navchannia osnov prohramuvannia maibutnikh uchyteliv informatyky [Criteria for selection of open web-based technologies for learning the basics of programming for future informatics teachers]. Informatsiini tekhnologii i zasoby navchannia. Kyiv, 2017. № 60 (4), S. 275–287. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ITZN_2017_60_4_24 (data zvernennia: 19.04.2023). [in Ukrainian]
13. Ternopil'ska V. I., Derevianko O. V. Vyznachennia kryteriiv sformovanosti profesiinoï kompetentnosti maibutnikh hirnychych inzheneriv [Determination of the criteria for the formation of professional competence of future mining engineers]. Nauk. chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova. Kyiv, 2010. Vyp. 31. S. 264–267. [in Ukrainian]
14. Yahupov V. V. Kompetentnisnyi pidkhid do profesiinoï pidhotovky maibutnikh fakhivtsiv u systemi profesiino-tekhnichnoi osvity [Competency approach to professional training

of future specialists in the system of vocational and technical education]. *Kreatyvna pedahohika*. Vinnytsia, 2011. №4. S. 28–34. [in Ukrainian]

15. Yahupov V. V. *Teoriia i metodolohiia viiskovo-pedahohichnykh doslidzhen* [Theory and methodology of military-pedagogical research]: pidruchnyk. Kyiv: NUOU imeni Ivana Cherniakhovskoho, 2019. 444 s. [in Ukrainian]

16. Yahupov V. V., Trakaliuk O. L. *Kryterii ta pokaznyky diahnostuvannia profesiinoi pidhotovlenosti ofitseriv operatyvno-taktychnoi lanky upravlinnia* [Criteria and indicators for diagnosing the professional training of officers of the operational-tactical management link]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu oborony Ukrainy*. Kyiv, 2021. №6 (64). S. 164–175. [in Ukrainian]

SUMMARY

Vasyl Biloshytskyi,
National Defence University of Ukraine

CRITERIA AND INDICATORS FOR DIAGNOSING THE LEADERSHIP COMPETENCE OF FUTURE OFFICERS – SPECIALISTS IN PHYSICAL CULTURE AND SPORTS IN THE PROCESS OF PROFESSIONAL AND PEDAGOGICAL TRAINING

The article is devoted to the problem of developing criteria and indicators for diagnosing the formation of leadership competence of future officers - specialists in physical culture and sports (hereinafter – MOFFKiS) in the process of professional and pedagogical training. Based on the generalization of scientific sources, taking into account the specifics of the professional activity of the MOFFKiS in the Armed Forces (hereinafter - the Armed Forces) of Ukraine, the content of the concepts of “criteria” and “indicators” was defined and substantiated.

Introduction. *The war brought a lot of trials into our lives. However, our choice is to persevere, win and be reborn as a real modern country. And for this, we need young officer-leaders who are able to lead personnel, make responsible decisions in non-standard critical situations of combat activity that affect the life and health of servicemen, act effectively in the conditions of modern challenges and threats, encourage subordinates to implementing plans, performing heroic deeds, maintaining their mental stability and combat readiness.*

All this actualizes the need for substantiating the criteria and indicators for diagnosing the formation of leadership competence of MOFFKiS in the process of their professional and pedagogical training.

Purpose. *The purpose of the article is to substantiate the criteria and indicators for diagnosing the formation of the leadership competence of MOFFKiS in the process of their professional and pedagogical training.*

Originality. *The criteria for evaluating the formation of their leadership competence – value-motivational, cognitive, behavioral-activity, individual-mental and subjective, which have appropriate indicators, have been clarified. The selection of criteria and indicators was carried out with the need to diagnose the formation of a specific component of the leadership competence of the MOFFKiS, as well as taking into account the specifics of their performance of military-professional activities as the head of physical training and sports of a military unit, and in accordance with modern requirements for the figure of a military professional of the Armed Forces of Ukraine as a commander and a leader in the military-professional environment.*

Conclusion. *It has been proven that the developed criteria and indicators for diagnosing the formation of leadership competence of MOFFKiS provide an opportunity to sufficiently fully clarify it in the process of professional and pedagogical training. Four levels of its formation are characterized – low, sufficient, medium and high.*

Key words: *diagnosis; criteria; formation; leadership competence; future officers; indicators.*